

ВИКТОР ПЕЛЕВИН
ДАЙРЕТО НА ДОЛНИЯ СВЯТ
[= ЗЕЛЕНАТА КУТИЙКА]

Превод от руски: Иван Попов, 1996

chitanka.info

Щом вече е станало тъй, че читателят — или читателката, което ми е особено приятно — се е натъкнал на този неголям разказ, щом той е решил за няколко минути да се довери на текста и да пусне в душата си това непознато изделие, то ние го молим да запомни както трябва словосъчетанието „Дайре на Долния Свят“ и да ни извини за това, че по-надолу ще се срещат позовавания на речници и размишления за предмети, които на пръв поглед не се отнасят пряко към темата; всичко това ще получи своето обяснение. А и освен това, какво значи — отнася се към темата, не се отнася към темата? Нали връзка, невидима за разсъдъка, може да съществува на асоциативно ниво, където протичат най-тънките духовни процеси.

Това ми напомня един случай, описан в неотдавна издадените във Франция спомени на доктор Чазов: как, разхождайки се с него из пустата Третяковска галерия, Брежнев с уплаха попитал какъв е този мъж със сив костюм, който така странно го гледа през предсмъртната мъгла. Чазов внимателно отвърнал, че пред него има огледало. Брежнев известно време замислено мълчал, а после — явно под влиянието на възникналата асоциация — прехвърлил разговора върху ленинската теория на отражението, която по думите на генсека, обичащ понякога да открехва пред своите приближени мрачните тайни на марксизма, била всъщност секретна военна доктрина, посветена на едновременното водене на бойни действия по суша, море и въздух. Виждаме как странно се пречупва през инферналната комунистическа психика един термин, който сякаш не допуска никаква двойкост в тълкуването си; удивително е също така, че тази важна смислова линия (огледалото) неочаквано се появява в разказа ни във връзка с Брежнев, който пък няма към Дайрето на Долния Свят съвсем никакво отношение.

Впрочем ние прекалено се увлякохме с примера, призван само да покаже, че възникващите в съзнанието ни смислови връзки често са неуловими за самите нас, макар че ако се замислим, всичко лежи на повърхността. Да се върнем към нашето дайре на долния свят. Предполагаме, че след приведения по-горе пример читателят няма да се учуди, ако преди разговора за самото Дайре на Долния Свят ще стане дума за лъчи — още повече, че причината за такъв скок скоро ще стане ясна.

„Лъч... 2. мн.ч. лъчи. (Физ.) Насочен сноп от частици или енергия на електромагнитни колебания, а също така линията, определяща направлението на потока.“

Такова е едно от определенията, дадено в четиритомния речник на руския език, публикуван от Академията на науките на СССР. Интересно, че дори в неголемия обем на цитирания текст се забелязват много смислови разклонения. Лъчът може да е поток от частици, електромагнитни колебания и чиста абстракция: линия. Освен останалото, от това определение можем да уловим и такава концепция: лъчът е насочен поток енергия.

Получава се интересна ситуация. Давайки определение на една дума, ние се изправяме пред необходимостта да определим съставлящите първото определение термини. Също както светлината, минавайки през прозрачен обект със специална конфигурация (призма), се разлага и разслоява, заключеното в една дума значение се оказва размазано в няколко думи, и за получаването на интересувания ни смислов спектър се оказва необходима обратната операция, еквивалентна на действието, което би оказал на разложената светлина друг оптичен обект (обратна призма). Нека опитаме все пак да се справим с употребените в определението изрази.

Какво е това енергия? Споменатият по-горе речник предлага такова обяснение: „Енергия — способност на дадено тяло, вещество и т.н. да извършва някаква работа или да бъде източник на сила, която може да върши работа.“ Прилага се пример: „Той дълго живееше с мисълта да използва енергията на един бурен поток в тайгата, за да получи евтини кафяви въглища. Шишков, Угрюм-река.“

Трябва да кажем, че ние живеем с една малко по-друга мисъл. Нас ни навестяват най-различни идеи: по-късно ще споделим някои от тях. А сега нека се върнем към обсъждането на понятието „енергия“, от което ни отвлече глупавият навик да говорим наведнъж за всичко на света. Лесно се вижда, че под приведеното определение попада най-широк кръг феномени: присъствието на съкращението „и т.н.“ показва, че енергия могат да притежават не само телата и веществата, но и всичко способно да въздейства, в това число събития, съвпадения, идеи, изкуство — струва ли си да продължаваме този списък? А самата енергия е точно способността за въздействие, измерена, когато въздействието е направено.

Ние вече почти се приближихме към Дайрето на Долния Свят и молим за още малко търпение читателя, който сигурно вече се е уморил до смърт от нашите брътвежи.

Да се умориш до смърт... Колко е странна все пак нашата идиоматика — едно битово състояние е преплетено в нея с най-страшното, което очаква човека. Как да примирим духа си с неизбежността на смъртта? За този въпрос традиционно са загрижени най-добрите умове на човечеството, което лесно се потвърждава дори от нашето насочване към темата. Да разтворим още веднъж цитирания речник:

„Смърт... 2. Прекратяване съществуването на човек, животно.“

Първото определение ние не прилагаме, тъй като там се среща една плашеща дума (гибел). Както е забелязал албанският хуморист Гайдур Джемалия, дори същество, победило смъртта, се оказва напълно беззащитно пред гибелта. Тук между другото възниква интересен проблем — откъде се взема страхът? В нашите души ли възниква той? Или обратното, душата е само опосредстващо образувание (своеобразен отражател), пренасочващ обективно съществуващия в света ужас, завъртайки се към него под такъв ъгъл, че неговите адски проблясъци, отразявайки се от нещо в съзнанието ни, проникват в най-дълбоките слоеве на психиката? Откъде да знаем. Особено ни угнетява това, че можем дори да не разпознаем тези моменти и да понесем незабележими, но незарастващи и смъртоносни рани; нали се случва понякога тъй, че настроението изведнъж се разваля и човек го обхваща депресия, макар поводи за това сякаш няма никакви; така е и със смъртта, застигаща ни отвътре.

Да, смъртта — това е прекратяване на съществуването на човека. Но ето въпрос: къде минава реалната граница между живота и смъртта? В коя времева точка да я търсим? Тогава ли, когато в безсъзнателното тяло спира сърцето? Тогава ли, когато изчезва съзнанието? Нали след това личността вече не съществува. Тогава ли, когато, просмуквайки се с окръжаващата ни отрова, се трансформира душата и на мястото на един човек постепенно узрява друг? Нали при това изчезва предишната личност. Тогава ли, когато детето става юноша? Юношата — възрастен? Възрастният — старец? Старецът — труп? Не е ли думата „смърт“ означение на това, което непрекъснато става с нас през живота ни? Не е ли животът умиране, а смъртта —

негов край? И още: не може ли да се каже, че едно събитие всъщност се случва тогава, когато става необратимо?

Навремето по всички тези поводи великолепно се е изказал Мишел дьо Монтен; високата енергия на мисълта и изяществото се преплитат в думите му по удивителен начин.

(„...Ако искате, вие ставате мъртъв, след като изживеете живота си, но вие го изживявате, умирайки: смъртта, разбира се, несравнено по-силно поражява умиращия, отколкото мъртвия, много по-остро и по-дълбоко.“

„Колкото и да живеете, няма да съкратите онзи срок, по време на който ще бъдете мъртъв. Всички усилия тук са безцелни: вие ще пребивавате в това състояние, което ви внушава такъв ужас, точно толкова време, както ако бяхте умрели в ръцете на дойката.“

„Където и да свърши животът ви, там ще е краят му.“) Впрочем, интересуващите се от тези и подобни въпроси читатели отправяме към първоизточника, където на всяка страница се среща същият този способ за компоновка на идеите (прозрачна диалектическа спирала), както и в цитираните откъси. Да се върнем накрая към нашето Дайре на Долния Свят — но преди това ще направим още едно, последно, отстъпление.

Да допуснем, че на някого в главата му дойде мисълта да създаде лъчи на смъртта. От предходния анализ се вижда, че за това трябва да построи апарат, изпрацащ насочено, водещо към смъртта влияние. Традиционният път е техническият. При това човек ще трябва дълго да си играе с поялник в ръка и да отбира разни детайли, един от които (насочено към душата цевно дуло) изобщо не се произвежда. Този път не е за нас.

Но да не подходим ли към задачата по друг начин? Защо излъчването трябва непременно да идва от тривиален електроуред? Нали информацията е също начин за насочено предаване на различни въздействия. Не може ли да се създаде ментален лазер на смъртта, изпълнен под формата на неголям разказ? Такъв разказ трябва да притежава някои свойства на оптична система, възлите на която е удобно да се реализират с помощта на тяхното просто описание, оставяйки подсъзнателната визуализация и сглобяване на читателя. Разказът трябва да се обръща не към съзнанието, което може изобщо да не го разбере, а към онази част на безсъзнателното, която е

подложена на пряко внушение и възприема думи като „визуализация“ и „сглобяване“ в качеството на команди. Именно там ще бъде сглобен излъчвателят, чиято ментална оптика за по-голяма надеждност трябва да бъде отделена от останалите психоформи с кръгли скоби.

Като работно тяло на този виртуален прибор е удобно да се използват нечии дълбоки и емоционални мисли по повод на смъртта. Менталният лазер може да работи със Сологуб, Достоевски, младия Евтушенко и Марк Аврелий; стават също така „Изповедите“ на Толстой и някои места от „Опити“ на Монтен. Много важно е названието на това устройство, тъй като психичната енергия, с която то работи, ще постъпва от осъзнаващата част на психиката чрез названието, което трябва надеждно да се закрепя в паметта. По мое мнение, словосъчетанието „Дайре на Долния Свят“ точно подхожда — има в него нещо детско и трогателно; а и освен това, почти невъзможно е то да бъде забравено.

И накрая. Проницателният читател без труд ще познае в кой момент ще сработи сглобеният в подсъзнанието му ментален самоликвидатор.

На по-малко проницаемия ще подсказем, че това ще стане в момента, когато той се натъкне някъде на думите „лъчът на смъртта е фокусиран“.

Впрочем, в течение на известно време действието на лъчите на смъртта е обратимо. На лицата, интересувани се как да демонтират Дайрето на Долния Свят, предлагаме да преведат [...] рубли на сметка [...] и да укажат адреса си.

На онези, които приемат всичко това за шега, препоръчваме да направят един прост опит: да засекат времето по часовник и да се опитат да не мислят за Дайрето на Долния Свят точно шейсет секунди.

ЗАСЛУГИ

Имате удоволствието да четете тази книга благодарение на *Моята библиотека* и нейните всеотдайни помощници.

МОЯТА БИБЛИОТЕКА

<http://chitanka.info>

Вие също можете да помогнете за обогатяването на *Моята библиотека*. Посетете **работното ателие**, за да научите повече.